

Psykologene kan bidra i samfunnsplanleggingen

PUBLISERT 5. november 2009

Da Einar Gerhardsen talte til Nordisk psykologmøte i 1947 (neste side), var det som statsminister i et land preget av omfattende gjenreisingsarbeid etter krigen, der målet var å legge grunnlaget for bedre levekår og tryggere forhold for befolkningen. Et tilbakeblikk på de 60 årene som har gått, viser at vi har lyktes i å skape et godt samfunn der Gerhardsens ord «det er ikke brikker, men levende mennesker en har med å gjøre», er ivaretatt.

Men noe er blitt borte på veien: Dagens samfunn er preget av høyt tempo, raske endringer og økende krav til fleksibilitet og ytelse hos enkeltmennesket. Ifølge Folkehelseinstituttet kommer rundt halvparten av oss til å få en psykisk lidelse i løpet av livet. Samfunnets respons på disse lidelsene er endret siden Gerhardsens tale. Vi har fått et tøffere arbeidsliv. Samtidig har vi fått stadig bedre velferdsordninger som gjør at flere får hjelp ved psykiske lidelser, og en større andel uførepensjoner innvilges med bakgrunn i en psykisk lidelse.

Opptappingsplanen for psykisk helse (1999–2008), som ble enstemmig vedtatt i Stortinget, var en historisk satsing for å styrke befolkningens psykiske helse. Planen skulle ligge til grunn for all planlegging, utbygging og drift av tjenester på alle nivåer.

Den varslet også en ny forståelse av psykisk helse og framhevet nødvendigheten av å endre våre holdninger til mennesker med psykisk sykdom for å nå målet om «selvstendighet og evnen til å mestre eget liv for mennesker med psykiske lidelser».

Vi har nådd målene knyttet til penger og kapasitet. Dobbelt så mange får hjelp i dag sammenliknet med i 1998, men det gjenstår mye arbeid for å oppnå bedre tilgjengelighet, større utbredelse av virksomme tilbud og at tvangsbruken går ned. Det er fremdeles for dårlig samarbeid mellom aktørene, noe som bidrar til at mange pasienter opplever svikt og brudd i tjenestene, og det legges fortsatt for liten vekt på sammenhengen mellom rusmisbruk og psykisk helse. Regjeringen er godt i gang med videre satsing i kjølvannet av opptrappingsplanen. Arbeidslivsstrategien som varer ut 2012, inneholder en rekke tiltak for å hindre at mennesker med psykiske lidelser faller ut av arbeidslivet.

Samhandlingsreformen som nå ligger i Stortinget, er en av regjeringens mest omfattende satsinger. Sammen med NAV-reformen og pensjonsreformen skal den bidra til en bærekraftig utvikling som tar hensyn til økende antall eldre, færre i arbeidsfør alder og endringer i sykdomsbildet. Målet med samhandlingsreformen er at befolkningen skal få bedre helse- og omsorgstjenester som er lettere tilgjengelig og godt koordinert. Innsatsen skal særlig settes inn på å forebygge og begrense sykdom. Å utvikle lavterskeltilbud som når fram til mennesker med psykiske lidelser og rusmiddelproblemer, er en viktig del av dette arbeidet. Den viktigste suksessfaktoren for å lykkes med samhandlingsreformen er at vi klarer å rekruttere fagfolk med kunnskap og kompetanse til kommunene. Det betyr at fastleger, psykologer, sykepleiere, fysioterapeuter og annet helsepersonell må spille på lag og engasjere seg der folk lever og bor.

Psykologer er viktige fagpersoner i samhandlingsreformen for å forankre et godt kommunalt tilbud, innen forebygging og i kontaktflaten mellom psykisk helsevern og kommunale arenaer og tjenester.

WHO anslår at psykiske lidelser kommer til å være den største sykdomsbelastningen i 2020. Regjeringen vil at vi skal være i forkant av denne utviklingen. Det er et mål å snu trenden der stadig flere personer under 40 år blir uføretrygdet på grunn av psykiske plager. Et ledd i denne satsningen er å få psykologkompetanse ut i kommunene slik at det blir et samarbeid med fastleger og annet personell om å utvikle gode tilbud for mennesker med psykiske lidelser og/eller rusmiddelproblemer.

For å møte dagens utfordringer innen psykisk helse er det mer enn noen gang før bruk for «menneskekunnskap på vitenskapelig grunn», slik Gerhardsen så treffende karakteriserte det. I talen fra 1947 sier han at psykologien skal bidra til å styrke barns oppvekstvilkår både gjennom skolen og gjennom foreldreveiledning knyttet til oppdragelse. Det som var riktig i nøkterne etterkrigsår, er like anvendbart i dagens samfunn med stor materiell velferd og muligheter. Det er derfor vi har PP-tjeneste, skolehelsetjeneste, barnehager, skole med vekt på inkludering og mestring, og barnevern og psykisk helsevern for barn og unge. Disse tjenestene må hele tiden

utvikles videre slik at de møter barnas behov. Regjeringen har nedsatt et utvalg (Flatø-utvalget) som skal se på hvordan tjenestene kan organiseres på best mulig måte for barn og unge som trenger hjelp. Utvalgets innstilling kommer i år.

Det er viktig at Norsk Psykologforening er i takt med utfordringene, både i praksisfeltet og når det gjelder innhold i grunn-, etter- og videreutdanning av psykologer. På denne måten kan psykologene bidra i samfunnsplanlegging og politikkutforming for å sikre at alle får ta del i velferdsutviklingen.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 46, nummer 11, 2009, side 1062-1063